

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. VII. An ignorantia prius inculpabilis, talis permaneat superveniente
scrupulo, vel dubitatione de bonitate operis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

non posse esse ullam, vel etiam majorem malitiam, aut bonitatem transfusam, quam sit ea, quæ proponitur à cognitione, ut constat ex dictis. Deinde non sufficere, si particula *ut* sumatur *requisitivè* tantum, prout explicat Muniessa, volens sufficere, cognosci objectum, *quod in se intrinsecè est malum*, videtur manifestum ex plurimis instantiis.

787. Sic copula *soluti cum muliere conjugata, vel moniali*, quam ille invincibiliter putat esse solutam ab omni vinculo conjugij, vel Religionis, *in se reverà continet malitiam adulterij, vel Sacrilegij materialis*; quia tamen, dum illi præsentatur mala moraliter, nempe solum fornicaria talis copula, quin ullo modo præsentetur *adulterina, vel sacrilega*, ea copula (etiam *requisitivè*, ut vult cit. Author) cognita, non propterea evadit formaliter adulterina, vel Sacrilega. Deinde aliud est, cognitio mendaciò *cognitione mendacij*, etiam cognitam esse *malitiam objectivam* mendacio intrinsecam; aliud mendacium esse cognitum *cognitione malitiæ*: sicut aliud est objectum aliquod ex motu progressivo esse *cognitum animal*, seu cognitione referente illud ad sensationem, & eadem cognitione etiam rationale esse materialiter cognitum, quâ verum sit, *rationale esse cognitum cognitione animalis*, seu *rationale esse animal cognitum*; aliud, rationale esse *cognitum cognitione rationalis*, seu cognitione illud referente ad discursum. Unde sicut non est verum, quod *cognitione animalis*, quod est rationale, cognoscatur *rationale formaliter*; sed tantum *identicè, ac materialiter*; sic non est verum, quod cognitione mendacij, quod est malum, cognoscatur malum formaliter, sed tantum *identicè, ac materialiter*. Ex his tandem concludo, posse quem habere invincibilem ignorantiam, quæ operantem excuset à peccato *gravi*, quin excuset ab *omni* peccato, etiam levi; ratio constat ex dictis à n. 780.

§. VII.

An ignorantia prius inculpabilis, talis permaneat superveniente scrupulo, vel dubitatione de bonitate operis?

788. **S**upponendum. 1. *ignorantiam*, quam quis patitur, posse *nunc* esse invincibilem, licet olim aliqua præcesserit in ho-

mine personalis culpa negligentia addiscendi ea etiam, quæ sunt juris natura; ratio sumitur ex dictis à n. 717. aliàs enim homo, qui contra conscientiam sic errantem semel peccavit (v. g. *omittendò mendacium tunc*, quando ex conscientia invincibili credebatur, esse *obligationem mentiendi*) non posset amplius concipere propositum non peccandi de cætero, omissione mandacij in talibus circumstantiis, si ob præteritam negligentiam voluntas mentiendi in dictis circumstantiis esset formaliter peccaminosa.

Suppon. 2. conscientiam invincibiliter errantem, licet inductam ex negligentia de præterito, nunc posse esse inculpabilem, & excusantem à peccato ad novam culpam imputabili, dum ex ea fit opus aliquod materialiter malum, non tantum ubi culpa præterita jam retractata est per penitentiam; sed etiam, si nondum retractata sit; sic Muniessa *cit. stimulat. 3. §. 15. n. 150.* Ratio est ex dictis in *precedentibus*.

Suppon. 3. *dubium*, seu *dubitationem* formaliter, & proprie sumptam involvere *suspensionem judicij circa objectum directè propositum*, quin intellectus illud neget, vel affirmet. Hoc ex duplici capite fieri potest. 1. quando pro neutra parte quæstionis propositæ (v. g. *an stella sint paris, vel imparis numeri?*) offerunt se rationes, quibus inclinatur intellectus in unam determinatè partem per assensum, vel dissensum. 2. quando quidem pro utraque parte contradictionis offerunt se rationes, sed ita, ut pro qualibet sint ferè paris momenti, & stantes pro una parte, per contrarias alterius quodammodo, & vicissim, infirmentur, ut intellectum determinent pro parte determinata.

Suppon. 4. fieri posse, quod intellectus reflectens judicet, se esse *dubium* circa objectum directum. Ex hoc autem fit, quod intellectus supposita tali reflexione, per varia judicia consultans, quid in tali casu agendum, aut qualiter dubitans se gerat? dicatur habere *conscientiam dubiam*, in illis judiciis sitam; non autem, quod *conscientia* sit talis suspensio, seu carentia judicij. Nam conscientia est dictamen practicum, & quidem *judicativum*; dubitatio autem non est judicium, sed potius ejus *omissio*.

Supposit.

792. Suppon. 5. *dubium*, & *incertum* non esse idem. Nam intellectus, qui assentitur objecto ex motivo probabili, non tamen infallibili, *incertus* est, sed *non dubius*; hoc enim explicat suspensionem iudicij. Unde licet omnis dubitans sit incertus; non tamen omnis incertus est dubius. Qui enim iudicat, incertus esse potest; sed non dubius, seu suspendens omne iudicium circa objectum directè propositum. *Dubium* autem aliud est juris, aliud facti. *Dubium juris* est, cum intellectus suspensus hæret circa quæstionem directè propositam, an detur, vel non detur lex præcipiens, vel prohibens certum aliquod factum v. g. restrictionem purè mentalem? quando autem suspensus hæret circa quæstionem alicujus facti, num sit, vel non sit sub lege, dicitur *dubium facti*.

793. Suppon. 6. *dubium morale* (quo scilicet intellectus suspensus hæret circa quæstionem aliquam directè propositam v. g. num hic & nunc tale opus licitè, vel illicitè fieret) rectè dividi in *dubium negativum*, & *positivum*, per illud intelligendo suspensionem omnis iudicij circa objectum directè propositum, proveniente[m] ex defectu rationum pro alterutra parte sese offerentium; per istud, suspensionem nascentem ex eo, quod rationes etiam graves, si seorsim considerentur, pro qualibet parte contradictionis se offerentes, sed ad invicem collatae, mutuò se collidunt, neutrà vi suâ multùm prævalente, ut diximus superius.

794. Ex hoc colliges, eum, qui habet *opinionem* aliquam circa objectum directè propositum, licet etiam actu, & formaliter formidet de opposito, non esse propriè, ac formaliter *dubium*, sed solùm *incertum*. Nam, ut rectè ait P. Suarez D. 40. de Censur. S. 5. n. 2. aliud est, *dubitare*; aliud, *assentiri cum formidine*. *Dubium* enim proprium est, quando post diligentem inquisitionem intellectus anceps, & quasi suspensus manet: assensus autem, licet sit cum formidine, est tamen determinatus ad alteram partem; atque ita tollit *dubium*, & præbet saltem *opinionem*; sic ille.

795. Contra expositionem dubij negativi dices: quando nulla occurrit ratio pro alterutra parte contradictionis, non subori-

Tom. I.

tur *dubium*, sed *mera nescientia*. Nemo enim prudens ad quæstionem, *an Turca nunc saltet, vel non saltet*, responderet: *dubito*, sed *nescio*: si enim responderet, *dubito*, & interrogaretur de ratione dubitandi, non posset dare ullam rationem, cum nulla, ut supponimus, occurrat; ergo malè explicatur *dubium negativum per meram nescitiam*. Sed N. anteced. cum sua probatione; nam interrogatus, *cur dubites*, seu omne iudicium circa objectum propositum suspendat? aptè omnino responderet, ideò, *quia nulla mihi occurrit ratio alterutrius judicativè accedendi*. Pura nescientia, seu nescitia nullam necessariò importat notitiam terminorum illorum, circa quos omne iudicium suspendit intellectus dubitans; secùs, dubitatio. Sic Cardenas p. I. Crisis, D. 6. n. 187.

Suppon. 7. *dubium* aliud esse *speculativum*, aliud, *practicum*; illud est, cum intellectus suspendit omne iudicium circa objectum, seu quæstionem directè propositam, secundum se consideratam, v. g. an aqua rosacea sit idonea materia baptismi validi; si autem ex illa dubitatione nascatur quæstio, an nunc, & in datis circumstantiis uti liceat tali aqua? & intellectus suspendat omne iudicium circa quæstionem in his circumstantiis? *erit dubium practicum*. Similiter, si quis suspendit omne iudicium circa hanc quæstionem; *an incurreret censuram*; & exinde nascitur alia dubitatio, seu omnis iudicij suspensio circa istam quæstionem: *an sibi hic, & nunc liceat celebrare? perinde, ac si nihil incurrisset?* prima suspensio parit *dubium speculativum*; altera *practicum*.

Suppon. 8. in quæstione, utra pars contradictionis (v. g. *an talis contractus sit, vel non sit licitus?*) sit *tutior*, seu *tuta*; quæ *minus tuta*, seu *non tuta?* ex communi jam usu eorum terminorum illam opinionem dici, & vocari *tutior*, vel *tutam*, quæ apud omnes hinc inde probabiliter opinantes eximit sic eligentem à peccato etiam *materiali*: *minus*, aut *non tutam*, quæ apud aliquos probabiliter opinantes eximit à peccato sic eligentem; apud alios non. Res ponitur in exemplo. Sunt enim, qui probabiliter opinantur, *circumstantias peccatorum, solum aggravantes*,

B b

vantes, esse sub obligatione, illas constendi; alij, qui probabiliter opinantur, non esse constendas ex obligatione; & sic de alijs. Primam partem sequi, juxta datam explicationem, tutius est, quam oppositam. Nam sequens opinionem priorem, & confitens circumstantias, etiam aggravantes, nec materialiter peccat, esto illa opinio, quam sequitur, falsa esset; non autem sequens secundam partem. Nam si falsa esset, omissio illa foret materialiter mala.

798. Suppon. 9. aliquam opinionem esse tutiorem, non esse indiscriminatim idem, ac esse probabiliorem, nec e contra. Nam inter has duas: peccat mortaliter, non peccat mortaliter, qui distribuit alijs Eucharistiam, conscius peccati mortalis; prima tutior est, secunda probabilior, sed minus tuta, secundum expositionem opinionis magis, & minus tutæ in n. preced. Sed hoc intelligendum venit cum aliqua distinctione. Nam dupliciter considerari possunt opiniones in materia morum sibi contradicentes; nimirum vel relatè ad veritatem, vel relatè ad exemptionem à peccato etiam materiali. In prima consideratione, opinio probabilior, est etiam tutior, quoad veritatem, cui magis accedit, vel quod idem est, tutior est à falsitate; in secunda verò, secus. Nam, ut ostensum est, probabilior aliquando non eximit à peccato materiali, si nempe falsa sit.

799. Suppon. 10. scrupulum, propriè loquendo, esse levem, & imprudentem suspicionem peccati, cum nimia animi anxietate in operando; ita Sanchez l. 1. in Decal. c. 9. n. 2. Castropalaus p. 1. D. 4. n. 1. & apud hunc Vasquez, Salas, Valentia, & alij. Ex hoc vides, ubi timetur peccatum in aliqua operatione, timore, seu formidine concepta ex prudenti fundamento, non esse scrupulum, sed potiùs opinionem; & quia scrupulus stat cum judicio, quo quis adhæret uni parti, eo ipso non esse dubium. Illud porrò judicium, cui annectitur ejusmodi levis, ac imprudens suspicio peccati, non est scrupulosum, nisi objectivè, quatenus intellectus reflectens supra talem suspicionem, consultat, quid in tali casu suspicanti sit agendum? in quo sita est conscientia scrupu-

pulola. Ex hoc habetur, quòd scrupulus duo importet. Unum ex parte intellectus, nimirum, apprehensionem conceptam ex levibus, & insufficientibus motivis, suspicativam peccati, ubi revera non est; alterum ex parte voluntatis, nimirum videlicet timorem peccati sic apprehensi.

Suppon. 11. in quæstione, an conscientia irreprehensibiliter errans dici valeat *recta ratio*? pro affirmativa citari P. Terillum, & P. Moyam à Muniessa *stimulat.* 3. §. 11. n. 120. tenente contrariam. Sed, ut quæstio resolvatur, exponendum videtur, quid hìc intelligatur, *per rectam rationem*? Nam 1. si per eam intelligatur ratio, seu judicium mentis *verum*, seu non declinans à vero, & non errans etiam in principio, vel ejus applicatione, sine dubio non erit *recta ratio*; cum talis conscientia supponatur errans, licet sine culpa. 2. si per eam intelligatur dictamen, seu judicium mentis, sufficiens ad operantem ex illius ductu ad excusandum à culpa formaliter imputabili, videtur pariter, bene dici *recta ratio*; cum ex dictis n. 731. etiam Muniessæ suffragio, constet operantem ex conscientia irreprehensibili non peccare formaliter, & imputabiliter. 3. si per *rectam rationem* intelligatur judicium, quo quis conjuncto alio principio certo, & per conscientiam irreprehensibiliter errantem applicato ad opus aliquod hìc & nunc exercendum, sufficienter dirigitur, ut non modò non malè, sed laudabiliter, ac honestè formaliter, opus illud tunc exerceat, negandum est, non posse dici *rectam rationem*.

Nam, cum certum sit, dari legem Dei, & naturæ, prohibentem *velle transgredi legem Dei* per conscientia dictamen præsentatam; consequenter præcipientem, ut fiat actio, quam *velle omittere tunc*, esset *velle transgredi legem Dei* per conscientia dictamen præsentatam, si per conscientiam irreprehensibiliter dictantem proponeretur, in datis circumstantiis esse sub obligatione *velle mentiri*; ac *nolle tunc mentiri*, sit *velle transgredi legem Dei*, prudenter concludet regulatus per utrumque illud judicium: *ergo nunc debeo velle mentiri*; quod si re ipsa faciat, ex fine submitendi suam voluntatem obligationi propositæ, ac Deo præcipienti, non est,

est, unde tunc hæc formaliter non sit imputabilis ad virtutem. Nec obstant Munniesæ rationes in contrarium, quibus jam respondimus à n. 777. his præmissis: exponendum igitur in sequentibus venit. 1. an, & qualiter homo irreprehensibiliter errans teneatur sequi talem conscientiam? 2. quid agendum, ubi talis conscientia per dubium superveniens excluditur? 3. quid si superveniat solùm aliquis scrupulus?

§. VIII.

An homo teneatur obedire conscientia irreprehensibiliter erranti?

802. **A**ffirmativam communis tenet cum Castropalao p. 1. tr. 1. D. 1. p. 3. n. 1. & constat ex dictis, tum novissimè n. 801. tum in præced. præterminis autem quæstionibus, an, ubi proponitur præcisè malum in communi, nihil determinatè de morali levitate, vel gravitate operis exercendi, nihilominus amplecti, & exercere tale opus, eo ipso sit mortaliter malum? & an, qui nunc ignorat, esse jejunium, & non jejunat, actu peccet, quia de præterito neglexit habere, quam potuisset, ac debuisset, notitiam de existente præcepto tali die jejunandi, licèt illi tunc non occurrat cogitatio, vel dubium, de existentia talis præcepti? cùm ad illam jam responsum sit in præmissis.

803. Quæstio est, an peccet sequens conscientiam errantem, quæ invincibiliter dicitur utramque partem contradictionis esse malam? & non peccaturum eligendo determinatè unam ex duabus, quarum alterutra necessariò eligenda est, ubi ambæ partes habent malitiam æqualem. Quia sic necessitatus ad alterutrum, quorum quodlibet proponitur malum moraliter, peccaret necessariò (non enim posset utrumque ommittere) peccare autem necessariò (necessitate nimirum antecedente) chimericum est.

804. Dices: etsi una pars ex illis contradictoriis necessariò eligenda sit, tamen, quando unam determinatè eligo, cùm potuerim illam non eligere, sed alteram, liberè hanc eligo, consequenter hanc eligendo, pecco. Confirmatur: ad meritum sufficit electio unius partis determinatæ præ alia; esto quis sit necessitatus ad bona omni-

Tom. I.

nò æqualia; ergo etiam ad demeritum, consequenter ad peccandum, esto quis sit necessitatus ad mala omninò æqualia. Ant. pat. 1. Christus fuit necessitatus ad obediendum Patri suo æterno, & tamen liberè egit obediendo. 2. omnes actus divini, quibus agit ad extra, sunt simpliciter infinitè laudabiles, consequenter necessariò liberi; & tamen in Deo est necessitas, ut velit, vel nolit, aut omittat, quo casu, & velle, & nolle, vel omittere in Deo, eandem habent bonitatem.

805. Resp. ex dictis de Deo uno, ubi actum est de imputabilitate actuum divinatorum, nec ad meritum, nec ad demeritum sufficere solam libertatem ad unum, ex omninò æqualibus, determinatè cum antecedenti necessitate ad alterutrum; nam in tali casu, sicut non foret laudabilis eligens bonum A. præ B. quando electio illius tantum boni excluderet, quantum ponitur, quin omitti possit utrumque; sic nec foret vituperabilis omittens quidem malum A. sed tantum malum necessariò eligens, eligendo B, quin omitti possit utrumque. Hinc ad object. & cum distinctione antecedentis: liberè hanc eligo, potens neutrum malorum eligere N. coactus eligere alterum eorum, si hoc non eligerem C. ant. & N. conseq. Non enim est dignus vituperio, qui eligit malum A. præ B. quando si non eligeret malum A, necessitaretur eligere malum B. in malitia omninò æquale malo A.

806. Ad primam confirmat. & supponi falsum. Nam, etsi ponas Christum, essentialiter impeccabilem, habuisse præceptum moriendi, etiam indispensabile; si tamen hoc præceptum illi à Deo impositum est dependenter à scientia media, media in Deo, quòd, si Judæi visis tot signis, Christo inferre vellent mortem, Christus ex amore generis humani sponte subiret mortem, necessitas moriendi non foret antecedens, sed consequens, atque adeò à Christo simpliciter evitabilis, omittendo mortem pro sensu diviso præcepti, ut pluribus exposui, agens de obedientia Christi, in tract. de Incarnatione.

807. Ad 2. & nullum actum esse imputabilem ad laudem, qui est electio unius objecti, præ alio, nisi objecta ipsa, saltem ex genere suo, in bonitate morali, fundamentaliter tali, sint inæqualia, propter ratio-